

тії забезпечення конкурентоспроможності продукції всіх підприємств – малих, середніх і великих; з іншого – підвищення якості життя, розвиток соціальної інфраструктури сільської місцевості, що збереже її як основу життєдіяльності і зайнятості населення.

Перелік посилань:

1. Алаев Э.Б. и др. Глобальное общество: новая система координат (подходы к проблеме). / Э.Б. Алаев – СПб. : Алетейя, 2000. – 146 с.
2. Мак-Фарленд Д. Поведение животных. / Д. Мак-Фарленд. – М. : Мир, 1988. – 162 с.
3. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М. : Прогресс, 1986. – 184 с.
4. Шмидт-Ниельсон К. Размеры животных: почему они так важны? / К. Шмидт-Ниельсон – М. : Мир, 1987. – 298 с.
5. Збарський В.К. Розвиток дрібнотоварного сектору сільських поселень України: монографія. / В.К. Збарський – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 655 с.
6. Збарський В.К. Організаційно-правові форми господарювання у Хрущовський період / В.К. Збарський, М.Ф. Бабієнко // Зб. наук. праць Львів. нац. ун-ту вет. медицини ім. С. Гжицького. – 2013. – С. 12–45.
7. Шкільов О.В. Організація виробництва і підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах. / О.В. Шкільов – К.: Урожай, 1997.
8. Баланюк І.Ф. Організаційне забезпечення нового етапу розвитку аграрних відносин. / І.Ф. Баланюк // Економіка АПК. – 2002. – № 9. – С.37–45.
9. Кириленко І.Г. Напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробництва. / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2005. – №11. – С. 69–74.
10. Амбросов В.Я. Реструктуризація реформованих господарств. / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 1997. – №9. – С. 15-16.
11. Підприємництво в аграрній сфері економіки. / За ред. П.Т. Саблука, М.Й. Маліка. – К. : ІАЕ, 1997. – 514 с.
12. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави./ П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2005. – №11. – С. 10–16.
13. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2005. – №6. – С. 21–22.
14. Малік М.Й. Кооперація в сільському господарстві України: стан і перспективи./ М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2005. – №12. – С.5 –11.

Стаття надійшла: 13.06.2015 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Бабич Д.В.

УДК 338.439.66:338.436(477)

JEL Classification: O100

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЙОГО ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Смоленюк Р. П., к.е.н., доцент, ректор
Хмельницький економічний університет

Анотація. Розкрито роль та особливості процесу фінансового забезпечення реструктуризації сільськогосподарських підприємств в умовах фінансової невизначеності. Метою дослідження є наукове обґрунтування пріоритетів фінансового забезпечення реструктуризації сільськогосподарських підприємств в умовах розбалансування національної економіки та ускладнення управління боргами для досягнення взаємопов'язаних цілей, а саме забезпечення фінансової стабільності аграрного бізнесу в Україні. У процесі дослідження використано методи: діалектичний, наукової абстракції, суб'єктивно-об'єктивний, категоріально-понятійного й порівняльного аналізу, концептуального моделювання.

Показано специфічні риси фінансування в розрізі укладів господарств з високою соціально-економічною роллю для сільських громад і великих сільськогосподарських товаровиробників. Особливу увагу приділено розкриттю специфіки оцінки ефективності фінансування сільськогосподарських підприємств у рамках здійснення інтегрованої оцінки джерел фінансування розвитку підприємств; виявлення проблемних джерел фінансування підприємств; здійснення порівняльного аналізу кількісно-якісної характеристики джерел фінансування підприємств. Висвітлено зв'язок фінансових інновацій зі світовими процесами.

Концептуальне моделювання фінансового забезпечення реструктуризації підприємств треба проводити з урахуванням суб'єктно-об'єктної спрямованості сільськогосподарських укладів, реалізованих у визначених інституційних умовах та за допомогою використання фінансових технологій для підвищення ефективності державної аграрної політики. Зроблено висновки, що в перспективі створення сприятливих фінансово-економічних, податкових та організаційних умов для діяльності та модернізації сільського господарства потребує: удосконалення системи фінансового забезпечення реструктуризації сільськогосподарських підприємств, а також формування дієвого механізму страхування аграрних ризиків за умов державної підтримки; системного розвитку спеціалізованої фінансово-кредитної інфраструктури, орієнтованої на обслуговування сільськогосподарського виробництва; розробки інфраструктурних проектів галузевого значення та проектів гарантування експорту на основі фінансової підтримки державно-приватного партнерства; розвитку біржового ринку, запровадження фінансових та інших інструментів на ринках сільськогосподарської продукції (аграрні розписки, ф'ючерсні і форвардні контракти); систематизації інституційних та економічних умов інтеграції малих форм господарювання в організований аграрний ринок.

Ключові слова: фінансове забезпечення, аграрний сектор, господарство з високою соціально-економічною роллю для сільських громад, великі сільськогосподарські товаровиробники, державне регулювання, фінансова інновація, реструктуризація.

FINANCIAL PROVIDING OF RESTRUCTURING THE AGRICULTURAL ENTERPRISES AND TENDENCIES FOR ITS FURTHER DEVELOPMENT

Ruslan Smoleniuk, PhD in Economics, Associate Professor, Rector
Khmelnyskyi Economical University

Summary. A role and features of the process of the financial providing for restructuring of agricultural enterprises in the conditions of financial vagueness is disclosed in this article. The aim of the article is a scientific substantiation of priorities for the financial providing of restructuring of agricultural enterprises in the conditions of destabilization of national economy and complication of management debts for achievement of constrained aims, namely providing of financial stability of agrarian business in Ukraine.

The following methods were used in the process of research: dialectical, scientific abstraction, subjectively and objective, comparative, conceptual and category analysis, conceptual design.

It has been presented the specific lines of financing in the cut of the modes of economies with a high social and economic role for rural communities and large agricultural commodity producers. The special attention is spared to opening specific of estimation for efficiency of financing of agricultural enterprises within the framework of the implementation of an integrated assessment of the financing sources for the development of enterprises; realization of comparative analysis of quantitative and qualitative characteristics of financing sources of enterprises. It has been reflected the connection of financial innovations with world processes.

The conceptual design of the financial providing of restructuring of enterprises is necessary to conduct taking into account the subject and objective orientation of the agricultural modes, realized in certain institutional terms and by means of the use of financial technologies for the increase of efficiency of public agrarian policy. The conclusion has been drawn, that in the prospect of creation of favourable financial and economic, tax and organizational terms for activity and modernization of agriculture requires: improvement of the system of the financial providing of restructuring of agricultural enterprises, and also forming of effective mechanism for insurance of agrarian risks at the terms of state support; system development of the specialized financial and credit infrastructure, oriented to maintenance of agricultural production; developments of infrastructural projects of branch value and projects of guaranteeing export on the basis of financial support of state and private partnership; development of the of the exchange market, the introduction of financial and other instruments on agricultural markets (agricultural receipts, futures and forward contracts); systematizations of institutional and economic terms of integration for small forms of menage in the organized agrarian market.

Keywords: financial providing, agrarian sector, economy with a high social and economic role for rural communities, large agricultural commodity producers, government regulation, financial innovation, restructuring.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, формує продовольчу безпеку, забезпечує взаємодію технологічно пов'язаних галузей національної економіки та сприяє сільському соціально-економічному розвитку. Пріоритети модернізації сільськогосподарських підприємств, інноваційний підхід до пошуку організаційних структур і механізмів фінансування, що забезпечують конкурентоспроможність національного агропромислового комплексу, усвідомлюється на всіх рівнях державного регулювання сільського господарства і всіма

учасниками ринку продовольства. Бізнес-фактори (розширення бізнесу чи злиття) потребують реструктуризації фінансових активів відповідно до стратегій розвитку сільськогосподарських підприємств.

Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (проект) визначає два варіанти розвитку:

– перший варіант характеризується недостатнім фінансуванням розвитку аграрного сектору (декларуванням і відсутністю реальних механізмів здійснення соціальних, економічних і екологічних заходів), що продовжить «руйнівні» процеси соціальної інфраструктури у сільській місцевості;

– другий варіант передбачає визначення, розробку та імплементацію напрямів розвитку аграрного сектору економіки на основі оптимізації його виробничої і соціальної інфраструктури, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне обґрунтування сутності і особливостей управління процесами фінансового забезпечення здійснили такі відомі зарубіжні вчені-економісти як: Н. А. Виноградова (пріоритети модернізації методології оцінки кінцевих результатів і ефективності суспільного розвитку) [1, с. 2–15]; О. А. Висоцький (діагностика й моніторинг процесів управління господарськими системами) [2]; В. Н. Жуков (принципи внутрішнього контролю фінансових вкладень) [3, с. 43–52]; Л. Г. Паштова (науково-методичні засади фінансової ролі держави в підвищенні інноваційної активності підприємств) [4, с. 11–20]; Л. М. Шевченко (теоретична концептуалізація забезпечення стійкості національної фінансової системи) [5, с. 42–54].

Серед українських економістів вагомий внесок у розробку цієї тематики зробили: А. В. Бойко (фундаментально досліджено природу стійкості національної економіки у контексті внутрішніх і зовнішніх викликів та ризиків сучасності) [6, с. 118–126]; І. М. Вахович, В. Ю. Дорош, Л. І. Іщук, М. І. Купира, І. В. Олександренко (сутність механізму забезпечення фінансової спроможності регіону, джерел фінансування ендогенно орієнтованого розвитку регіону та формування регіонального фінансово-економічного механізму стимулювання інноваційної активності підприємств) [7, с. 112–129]; С. І. Дем'яненко, В. М. Коваль (розкриття особливостей інвестиційних інструментів аграрних підприємств і використання цих інструментів в управлінні їх інвестиційною діяльністю) [8]; О. І. Дребот, А. М. Бобко (принципи самоокупності та прибутковості за кінцевими результатами господарювання у процесі землекористування з персональною відповідальністю суб'єктів у галузі лісівництва) [9]; А. М. Каратнюк (визначення сутності і змісту головних термінів в аграрному секторі економіки) [10]; Б. Я. Кузняк (особливості розвитку кооперації та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні) [11]; М. І. Скрипниченко (кількісний аналіз індикаторів ідентифікації критичних дисбалансів, які сигналізують про наявність загальної макроекономічної незбалансованості в Україні) [12]; А. В. Шаперенков (тенденції формування і розвитку інноваційного потенціалу, особливості його грошового механізму, сучасні параметри та перспективи грошового забезпечення інноваційного потенціалу в Україні) [13, с. 66–89].

Невирішені складові загальної проблеми. Державний і корпоративний борг перешкоджає економічному розвитку та фінансовій стабільності в Україні. Сільське господарство є невід'ємною складовою національної економічної системи, тому фінансові інвестиції в сільськогосподарські підприємства в умовах макроекономічної невизначеності мають узгоджуватися в процесі реструктуризації і формування нових механізмів фінансування аграрного сектору.

Формулювання цілей статі. В останні десятиліття усе наполегливіше проявляються виклики, на які сільськогосподарські підприємства мають дати адекватні відповіді. Це стосується низьких темпів техніко-технологічного оновлення виробництва, зростання рівня зношеності техніки і залежності виробництва від природно-кліматичних умов, а також обмеженості доступу до фінансових ресурсів. Метою статті є наукове обґрунтування пріоритетів фінансового забезпечення реструктуризації сільськогосподарських підприємств в умовах розбалансування національної економіки та ускладнення управління боргами для досягнення взаємопов'язаних цілей, а саме забезпечення фінансової стабільності аграрного бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній економіці здійснюються заходи щодо інтеграції та адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу з метою створення всеохоплюючої зони вільної торгівлі: поступове скасування митних тарифів; лібералізація торгівлі послугами; гармонізація митних проце-

дур; розвиток інвестиційного співробітництва; охорона інтелектуальної власності; лібералізація ринків державних закупівель; узгодження правил конкуренції та прозорості регулювання.

Європейська Комісія здійснює заходи щодо стимулювання використання ринків капіталу в сегментах гармонізації законодавства про підприємства, удосконалення корпоративного управління та застосування режимів при неплатоспроможності. Країни Європейського Союзу особливу увагу приділяють політиці, що сприяє інноваційному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності підприємств, фінансуванню інноваційного розвитку і публічно-приватному партнерства для національних й іноземних інвестицій [14, с. 42–54]. У даному контексті Європейська Економічна Комісія Організації Об'єднаних Націй сприяє створенню політичного, фінансового й регуляторного середовища, сприятливого для економічного зростання й розвитку, заснованого на використанні знань, і підвищенню конкурентоспроможності країн регіону.

Відповідно до урядових програм Європейського Союзу ресурси передають цільовим підприємствам безпосередньо (через керовані державою інвестиційні фонди або установи, що надають гранти) або опосередковано через спеціально визначених посередників (приватних осіб (бізнес-ангелів), фонди венчурного капіталу (фонди «посівного» капіталу), інкубатори, центри для передачі технологій). Вибір посередника залежить від конкретної спрямованості програм та джерел фінансування (кредитів, грантів, колективного фінансування).

В Україні з точки зору продовольчої безпеки за період 2007–2014 рр. виробництво сільськогосподарської продукції зросло на 47%, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 87%. Проте майже половина валової продукції сільського господарства сьогодні виробляється в господарствах населення. Агропромисловий комплекс дає близько 9–13% валової доданої вартості країни, є важливим бюджетоформуєчим сектором національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становила в середньому 20% відсотків, у товарній структурі експорту – понад чверть, забезпечуючи перше місце на світовому ринку олії соняшникової, друге місце – за експортом зернових (без рису) [15].

При освоєні національними підприємствами потенційного аграрного ринку необхідно акцентувати увагу на економічних, організаційних та управлінських критеріях, що характеризують фінансовий стан підприємств. У фінансовій науці в більшості понять «фінансовий потенціал», «фінансове забезпечення», «фінансування» в основі є «ресурсний підхід» або «ресурсне забезпечення». Давньогрецький філософ Платон визначив поняття «потенціал» – це «... сила, міць, здатність до здійснення якої-небудь дії ...» [16].

У енциклопедичному виданні під потенціалом розуміють засоби, запаси, джерела, що є в наявності й можуть бути мобілізовані, введенні в дію, використані для досягнення певної мети, виконання плану, вирішення якого-небудь завдання [17, с. 428–429]. Г. С. Мерзлікіна й Л. С. Шаховська виділяють конкурентний потенціал підприємства, що представляє собою сукупність потенціалів: ринковий потенціал (характеризується потенційним попитом на продукцію, що займає частку ринку); виробничий потенціал (визначається потенційними обсягами виробництва продукції, можливостями до використання сировини і матеріалів, трудових ресурсів підприємства); фінансовий потенціал (характеризується прибутком, ліквідністю, інвестиційною привабливістю підприємства) [18, с. 62–63].

Особливої уваги заслуговує визначення стійкості національної економіки у контексті внутрішніх і зовнішніх викликів та ризиків сучасності. А. В. Бойко в монографії «Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика» [6, с. 118–126], застосовуючи міждисциплінарний і комплексний підхід, системно обґрунтував теоретико-методологічні положення та практичні рекомендації щодо формування стійкості економіки, що розвивається у глобальному фінансовому просторі. Запропоновані концептуальні підходи щодо врахування внутрішніх і зовнішніх викликів доцільно враховувати при встановленні факторів нової фінансової невизначеності в Україні.

Водночас в умовах фінансової невизначеності проблемність фінансування діяльності підприємств супроводжується недостатністю власних фінансових ресурсів підприємств (організацій); складністю залучення фінансових ресурсів національних та іноземних інвесторів для більшості підприємств через відсутність стабільних партнерських зв'язків і високим рівнем інфляційних очікувань; подорожанням та можливістю своєчасного повернення банківських кредитів і відсутності додаткових аналогових джерел фінансування. Сезонність сільськогосподарського виробництва обумовлює необхідність

залучення додаткових коштів у розмірі понад 100 млрд. грн. в рік; в структурі кредитного портфелю банків 75% припадає на коротко- та середньострокові кредити.

В Структурі програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (проект) виділено Розділ 3 «Прогнозні обсяги, джерела та порядки фінансування» [19]. Фінансування варто досліджувати в розрізі таких укладів:

1) господарств з високою соціально-економічною роллю для сільських громад: а) «внутрішньосільські» (виключно та переважно самозайняті господарючі суб'єкти: малі, дрібні сільськогосподарські виробники; ОСГ, сімейні ферми; кооперативи); б) «внутрішньосільські» (сільськогосподарські господарючі суб'єкти із працевлаштуванням переважно односельчан: сільгосп підприємства; фермерські господарства).

2) великих сільськогосподарських товаровиробників: міжгосподарські формування; група підприємств афілійованих із одним власником, агрохолдинги; вертикально інтегровані господарства.

Недостатність фінансування в розрізі цих укладів проявляється на двох основних рівнях:

- фінансування поточної діяльності підприємств (власних оборотних коштів);
- фінансування розвитку підприємств (поповнення власного капіталу, залучення банківського кредиту).

Оцінка ефективності фінансування сільськогосподарських підприємств потребує: здійснення інтегрованої оцінки джерел фінансування розвитку підприємств; виявлення проблемних джерел фінансування підприємств; здійснення порівняльного аналізу кількісно-якісної характеристики джерел фінансування підприємств.

Розвиток ринкових відносин супроводжується переглядом й коректуванням основних процесів та характеристик фінансового управління і використання фінансових інноваційних технологій. Варто акцентувати увагу на збалансованому, стійкому фінансовому розвитку підприємства; прозорості системи управління маркетингом для відстеження швидкості, методів і обсягів розширення ринку для підприємства; створення умов для інноваційного розвитку підприємства.

Фінансові інновації є важливим стимулом економічного розвитку і сприяють формуванню умов для стійкого фінансового стану сільськогосподарських підприємств. В економічній літературі визначено різні підходи до фінансування інноваційних стратегій суб'єктів господарювання. А. В. Шаперенков у монографії «Грошовий механізм формування інноваційного потенціалу» обґрунтував ключові напрями розвитку державно-банківського партнерства для фінансового забезпечення інноваційного потенціалу; запропонував модель накопичувальних інноваційних програм державно-банківського партнерства для активізації участі банків у розвитку інноваційного потенціалу [13, с. 66–89]. У колективній монографії «Фінансове забезпечення сталого розвитку регіонів України: міжбюджетні відносини та інноваційні інструменти стимулювання» [7, с. 112–129] визначено особливості циклічного розвитку регіональних соціально-економічних систем за умов кризи і чинники гарантування інвестиційної безпеки регіону. Запропонований підхід дає змогу охарактеризувати пріоритети розвитку ринку муніципальних позик, інноваційних інструментів фінансового стимулювання сталого розвитку регіону та окремих суб'єктів господарювання.

Вважаємо, що з точки зору продовольчої безпеки фінансові інновації тісно пов'язані зі світогосподарськими процесами:

- прискорення світових інноваційних процесів скорочує терміни морального зносу устаткування і обладнання;

- підвищення стандартів якості життя, які супроводжуються зростанням тривалості життя і інвестицій як в соціальний, так і продовольчий сегмент економіки, зумовили розширення попиту на продукти харчування;

- формування нового типу конкуренції – у сфері інноваційних технологій і продуктів, використання можливостей аутсорсингу й дистанційної форми трудової зайнятості;

- переміщення інноваційної активності в сферу послуг, енергозбереження й охорони навколишнього середовища.

Проте залучення фінансових ресурсів в інноваційну діяльність сільськогосподарських підприємств супроводжується труднощами, оскільки, по-перше для ефективної підтримки інноваційної діяльності виникає потреба не тільки в додаткових фінансових ресурсах, а й технічному забезпеченні їх мобілізації і оптимізації; по-друге, ефективності діяльності спеціалізованих фінансових посередників, спроможних не тільки мобілі-

зувати фінансові ресурси, але здійснювати їх управління та оптимізацію цих ресурсів відповідно до визначених стратегій фінансового розвитку підприємств.

Передбачуваність поетапного фінансування життєвого циклу забезпечує фінансову гнучкість, необхідну для систематичного відновлення інноваційних і технологічних ресурсів. Оптимальний цикл відновлення устаткування (обладнання) становить від 3 до 4,5 років, причому більш короткий цикл використання інноваційних технологій і ефективне управління дозволяють знизити витрати, а також підвищити продуктивність праці працівників.

Особливої уваги заслуговує розвиток інфраструктури (елеватори; портові термінали; вагони) і забезпечення сільськогосподарською технікою. Це визначає пріоритетність довгострокового кредитування з терміном користування 10–15 років. У даному контексті фахівці Міжнародного валютного фонду визнають, що необхідно диверсифікувати джерела фінансування зі зменшення частки банків на користь ринків капіталу [20]. Незважаючи на зростання запозичень на міжнародних ринках капіталу, на них доводиться лише приблизно 36%. На практиці більше ємний і широкий ринок капіталу поліпшує доступ до фінансування, особливо для невеликих сільськогосподарських підприємств, а також підвищує ефективність національних фінансових ринків.

В економічній літературі [21, с. 34] особлива увага приділяється сучасним викликам та можливостям для аграрних виробників: зміна комерційної структури компанії (фінансової, юридичної) – доцільність отримання виручки у твердій валюті (forex-фактор); при ускладненні логістики продажів – варто планувати потоки «зерно/гроші»; посилення системи контролю якості – доцільно фіксувати ціни за допомогою форвардних контрактів; збільшення операційних витрат – посилення контролю за нефінансовими торгівельними операціями (бартером); управління ризиками (якість, строки та обсяги) – потребує розширення пулу покупців/клієнтів; отримання «довгих» фінансових ресурсів – при ціноутворенні варто керуватися прив'язкою до світових цін; планування і управління фінансовими потоками – враховувати доцільність хеджування від цінової волатильності; при вивченні та впровадженні процесів хеджування цінових ризиків – необхідність досягнення маржинальності (прибутковості).

Особливої уваги заслуговує державне регулювання реструктуризації сільськогосподарських підприємств і адресна підтримка підприємницького потенціалу аграрного сектору економіки. Національна доктрина розвитку сільськогосподарських підприємств в контексті заходів та інструментів її реалізації здійснюється за такими функціональними напрямками: забезпечення продовольчої безпеки; фінансово-кредитна та податкова політика; регуляторна політика в аграрному секторі і технічне регулювання; організація та регулювання ринків; земельні відносини; конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції; раціональне використання природних ресурсів, залучених до господарського процесу в аграрному секторі.

Заслуговує на увагу досвід Казахстану, який створив державні фінансові інститути у контексті виконання Стратегії індустріально-інноваційного розвитку Республіки Казахстан. Дана стратегія спрямована на створення сприятливих умов і державної підтримки підприємству для формування конкурентоспроможної й ефективної національної промисловості з більш високим рівнем технології. Національний інноваційний фонд придбаває міноритарні пакети акцій у приватних венчурних фондів. Зауважимо, що участь держави в гібридних фондах здійснюється з асиметричним поділом ризиків із приватними партнерами для стимулювання інвестицій. Важливим є розвиток державної підтримки системи страхування сільськогосподарських ризиків для підвищення мотивації виробників сільськогосподарської продукції щодо страхового захисту.

Модернізація фінансових технологій, розширення державного регулювання й зміни в складі учасників ринків зумовлює зміни мікроструктури ринків інструментів з фіксованим доходом. Тому процес випуску й розміщенні цінних паперів сільськогосподарським підприємством дає змогу вирішувати такі пріоритетні завдання:

- розширення переліку інвесторів як інституціональних, так і індивідуальних;
- вибір видів цінних паперів для оптимізації обсягів і структури емісії;
- забезпечення надійності гарантій щодо виконання емітентом своїх зобов'язань;
- модифікації інструментів для залучення фінансових ресурсів інвесторів на різні терміни фінансування;
- визначення дивідендної політики щодо прибутковості облігаційних позик;
- хеджування ризиків для кожного терміну залучення фінансових ресурсів інвесторів.

Висновок. Підсумовуючи зазначимо, що розвиток аграрного сектору потребує достатнього фінансування та якісних перетворень, спроможних забезпечити продовольчу безпеку держави та підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках. З наведеного вище можна зробити наступні висновки:

По-перше, в нових умовах макроекономічної нестабільності (2014–2015 роки) в економіці посилюються заходи щодо регулювання ринку й ринкових відносин. Визначено концептуальні засади забезпечення стійкості національної економіки і аграрного сектора з урахуванням особливостей зовнішніх чинників впливу на економічні процеси, детермінацією їх внутрішніх факторів формування та за діяння механізмів, інститутів і сучасних стратегій управління. В умовах фінансової невизначеності на розвиток національного аграрного сектора вплинули додатково такі внутрішні фактори: військовий конфлікт; постійні зміни законодавства щодо ПДВ, фіксованого сільськогосподарського податку та трансфертного ціноутворення; низька ліквідність банківської системи; падіння інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки.

По-друге, конкурентні позиції вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках не є стабільними внаслідок незавершеності процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів, коливань цін на світовому ринку та нестійкості торговельних відносин з країнами-імпортерами.

У даному контексті розвиток національного аграрного сектору потребує державної підтримки в компоненті реалізації економічної політики. На практиці адресні заходи державного втручання мають відігравати важливу роль у формуванні динамічної аграрної індустрії. Важливим компонентом є впровадження механізмів стратегічного управління комплексним розвитком сільського господарства для узгодження державної і місцевих аграрних політик в умовах дерегуляції, децентралізації влади та розвитку самоврядування. Фінансування стратегічних програм розвитку аграрного сектору і адаптивних бізнес-моделей сільськогосподарських підприємств доцільно здійснювати за рахунок оптимізації коштів державного і місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством.

По-третє, у перспективі створення сприятливих фінансово-економічних, податкових та організаційних умов для діяльності та модернізації сільського господарства потребує:

- удосконалення системи фінансового забезпечення реструктуризації сільськогосподарських підприємств, а також формування дієвого механізму страхування аграрних ризиків за умов державної підтримки;
- системного розвитку спеціалізованої фінансово-кредитної інфраструктури, орієнтованої на обслуговування сільськогосподарського виробництва;
- розробки інфраструктурних проектів галузевого значення та проектів гарантування експорту на основі фінансової підтримки державно-приватного партнерства;
- розвитку біржового ринку, запровадження фінансових та інших інструментів на ринках сільськогосподарської продукції (аграрні розписки, ф'ючерсні і форвардні контракти);
- систематизації інституційних та економічних умов інтеграції малих форм господарювання в організований аграрний ринок.

Перелік посилань.

1. Виноградова Н. А. *Модернизация методологии оценки конечных результатов и эффективности общественного развития* / Н. А. Виноградова // *Дайджест финансы*. – 2015. – № 1 (233). – С. 2–15.
2. *Диагностика и мониторинг процессов управления хозяйственными системами* / О. А. Высоцкий [и др.]; под ред. О. А. Высоцкого. – Минск: ЦНИИТУ, 1999. – 234 с.
3. Жуков В. Н. *Актуальные вопросы внутреннего контроля финансовых вложений* / В. Н. Жуков // *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. – 2015. – № 3 (237). – С. 43–52.
4. Паштова Л. Г. *Финансовая роль государства и бизнеса в повышении инновационной активности компаний* / Л. Г. Паштова // *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. – 2015. – № 1 (235). – С. 11–20.
5. Шевченко Л. М. *Комплексный подход к обеспечению устойчивости национальной финансовой системы* / Л. М. Шевченко // *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. – 2015. – № 2 (236). – С. 42–54.
6. Бойко А. В. *Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика [Текст]: [монографія]* / А. В. Бойко; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. – Київ, 2014. – 287 с.

7. Фінансове забезпечення сталого розвитку регіонів України: міжбюджетні відносини та інноваційні інструменти стимулювання [Текст]: монографія / І. М. Вахович, В. Ю. Дорош, Л. І. Іщук, М. І. Купира, І. В. Олександренко; Луц. нац. техн. ун-т. – Луцьк: Волиньполіграф™, 2014. – 331 с.

8. Дем'яненко С. І. Засади формування інструментів інвестиційної діяльності аграрних підприємств / С. І. Дем'яненко, В. М. Коваль // Економіка України. – 2015. – № 2.

9. Дребот О. І. Ліси та лісництво в Україні: стан і економічні наслідки землекористування у дзеркалі часу / О. І. Дребот, А. М. Бобко // Економіка України. – 2015. – № 2.

10. Каратнюк А. М. Аналіз основних термінів у системі категоріально-поняттєвого апарату економічної науки / А. М. Каратнюк // Економіка України. – 2015. – № 3.

11. Кузняк Б. Я. Проблеми становлення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні / Б. Я. Кузняк // Економіка України. – 2015. – № 3.

12. Скрипниченко М. І. Макроекономічна збалансованість і критичні дисбаланси в економіці України / М. І. Скрипниченко // Економіка України. – 2015. – № 2.

13. Шаперенков А. В. Грошовий механізм формування інноваційного потенціалу [Текст]: монографія / А. В. Шаперенков; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ: КНТЕУ, 2013. – 454 с.

14. Финансирование инновационного развития. Сравнительный обзор опыта стран ЕЭК ООН в области финансирования предприятий на ранних этапах развития / Европейская экономическая комиссия Организации Объединенных Наций. – Нью-Йорк и Женева, 2007. – 115 с.

15. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (проект). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://minagro.gov.ua/apk?nid=10516>].

16. Платон. Диалоги / Платон // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.bookz.ru/authors/platon/dialogi_064].

17. Большая советская энциклопедия: в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М.: Советская энциклопедия, 1975. – Т. 20. – 608 с.

18. Мерзликина Г. С. Оценка экономической состоятельности предприятия: монография / Г. С. Мерзликина, Л. С. Шаховская. – Волгоград: ВолГТУ, 1998. – 265 с.

19. Структура програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (проект). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://minagro.gov.ua/apk?nid=10516>].

20. Доклад по вопросам глобальной финансовой стабильности. – 2015. – Апрель. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://www.imf.org/external/ns/loec/cs.aspx?id=69>].

21. Українська аграрна конференція «Стратегії експорту: трейдинг і логістика» // Агробізнес України. – 2015. – № 3. – С. 32–40.

Стаття надійшла: 24.06.2015 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Бабиш Д.В.

УДК 338.439:637.1(477.46)

JEL Classification: Q 120

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ РЕГІОНУ

Тернавська І.Б., к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва

Анотація: У статті розглядаються організаційно-економічні проблеми виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області. Проаналізовано показники розвитку галузі молочного скотарства в агроформуваннях регіону. Доведено необхідність переорієнтації роботи підприємств на інтенсивний шлях розвитку. Основними його напрямками є: використання високопродуктивних порід корів, збалансована їх годівля, автоматизація та механізація виробничих процесів тощо.

Проаналізовано вплив продуктивності корів на ефективність виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах Черкаської області за допомогою методу аналітичних групувань. Одержані результати підтверджують, що у галузі молочного скотарства має місце інтенсивний процес розвитку за рахунок підвищення продуктивності. За допомогою кореляційного-регресійного аналізу проведено дослідження взаємозв'язку між продуктивністю корів та факторами, що на неї впливають. Встановлено, що з-поміж включених у модель залежності продуктивності корів від факторів найвагомим є фактор